

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egzamin maturalny

Formuła 2023

JĘZYK POLSKI

ARKUSZ

1

Poziom podstawowy
Części 1. i 2.

Próbna Matura z Operonem 2025/2026

DATA: 18 listopada 2025 r.

CZAS TRWANIA: 240 minut

(łącznie na napisanie części 1., 2. i 3.)

ŁĄCZNA LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA ZA CZĘŚCI 1. i 2.: 25

Instrukcja dla zdającego

1. Upewnij się, że otrzymałaś/otrzymałeś dwa arkusze egzaminacyjne, oznaczone **1** i **2** – jeden z testami, drugi z wypracowaniem.
2. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny z testami zawiera 16 stron (zadania 1.–17.). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
3. Na pierwszej stronie arkusza wpisz swój numer PESEL i kod.
4. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

Część 1. Test Język polski w użyciu

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile cię poproszono.

Tekst 1.

Yuval Noah Harari

Nexus. Krótka historia informacji od epoki kamienia do sztucznej inteligencji (fragment)

Liczne korporacje i rządy prześcigają się w rozwijaniu najpotężniejszej technologii informacyjnej w historii – sztucznej inteligencji. Niektórzy czołowi przedsiębiorcy twierdzą, że sztuczna inteligencja rozwiąże w końcu wszystkie problemy ludzkości. [...] Inni są bardziej sceptyczni. [...]

W ankiecie przeprowadzonej w 2023 roku wśród 2778 naukowców zajmujących się sztuczną inteligencją ponad jedna trzecia stwierdziła, że istnieje co najmniej dziesięcioprocentowe prawdopodobieństwo, że rozwój zaawansowanej sztucznej inteligencji doprowadzi do tak negatywnych skutków, jak wyginięcie ludzkości. [...]

Zważywszy na skalę zagrożenia, sztuczna inteligencja powinna być przedmiotem zainteresowania wszystkich ludzi. Wprawdzie nie każdy może zostać specem od sztucznej inteligencji, lecz wszyscy powinniśmy pamiętać, że sztuczna inteligencja jest pierwszą technologią w historii, która może samodzielnie podejmować decyzje i generować nowe pomysły. Wszystkie wcześniejsze wynalazki wielokrotnie zwiększyły możliwości człowieka, ponieważ bez względu na to, jak potężne było nowe narzędzie, decyzje w kwestii jego użycia zawsze należały do nas. Noże i bomby nie decydują, kogo zabijają. To bezwolne narzędzia, pozbawione inteligencji niezbędnej do przetwarzania informacji i podejmowania samodzielnych decyzji. Natomiast sztuczna inteligencja ma inteligencję potrzebną do autonomicznego przetwarzania informacji, a co za tym idzie – umożliwiającą zastępowanie ludzi w procesie decyzyjnym.

Sprawność w posługiwaniu się informacją pozwala także sztucznej inteligencji na niezależne generowanie nowych pomysłów w różnych dziedzinach, od muzyki po medycynę. Gramofony odtwarzały układaną przez nas muzykę, mikroskopy odkrywały tajemnice naszych komórek, lecz gramofony nie potrafiły komponować symfonii, a mikroskopy nie były w stanie wynajdywać nowych leków. Sztuczna inteligencja jest już zdolna samodzielnie tworzyć sztukę i dokonywać odkryć naukowych, a w ciągu następnych kilku dekad przypuszczalnie zyska nawet zdolność tworzenia nowych form życia, czy to przez pisanie kodu genetycznego, czy to przez generowanie nieorganicznego kodu ożywiającego istoty nieorganiczne.

Już dziś, w zaczątkowej fazie rewolucji sztucznej inteligencji, komputery podejmują za nas decyzje – to od nich zależy, czy otrzymamy kredyt hipoteczny, zostaniemy zatrudnieni na danym stanowisku bądź osadzeni w więzieniu. Zjawisko to będzie tylko zyskiwać na sile i przyspieszać, sprawiając, że coraz trudniej będzie nam rozumieć własne życie. Czy możemy ufnie zakładać, że algorytmy komputerowe będą podejmować mądre decyzje i tworzyć lepszy świat? To znacznie większe ryzyko niż wiara, że zaczarowana miotła będzie za nas nosić wodę. Stawką nie jest wyłącznie ludzkie życie. Sztuczna inteligencja może odmienić bieg historii naszego gatunku, a także tok ewolucji wszystkich form życia.

Yuval Noah Harari, *Nexus. Krótka historia informacji od epoki kamienia do sztucznej inteligencji*,
przeł. J. Hunia, Kraków 2024, s. 18–21.

Tekst 2.

Agata Kaźmierska, Wojciech Brzeziński

Sztuczna inteligencja przejmując władzę

Tuż przed wejściem do samolotu dowiadujesz się, że zdaniem połowy inżynierów, którzy go zbudowali, istnieje co najmniej dziesięcioprocentowe ryzyko, iż maszyna się rozbije. Wsiądziesz? Tak samo jest ze sztuczną inteligencją.

– Dżinn właśnie został wypuszczony z butelki – mówi „Tygodnikowi Powszechnemu” prof. Aleksander Mądry, dyrektor Centrum Wdrażalnego Uczenia Maszynowego na Massachusetts Institute of Technology, dodając: – Nie martwi mnie jednak scenariusz jak z „Terminatora”, lecz coś bardziej przyziemnego i wyjątkowo szkodliwego. Widzimy już, jak działają media społecznościowe, w których to sztuczna inteligencja wybiera, co mamy zobaczyć. Nowa technologia może stać się jak media społecznościowe na sterydach.

Ta nowa technologia to napędzane przez sztuczną inteligencję potężne modele językowe, jak ChatGPT, który stał się najszybciej rozwijającą się aplikacją konsumencką w historii, zdobywając 100 mln aktywnych użytkowników w zaledwie dwa miesiące od uruchomienia (dla porównania Instagramowi zajęło to ponad dwa lata, TikToku – około 9 miesięcy). Jednak OpenAI, które stworzyło ten model językowy, depreczuje po pięć latach m.in. Google, DeepMind, Meta, Baidu czy Anthropic. [...] Wygląda więc na to, że do samolotu już wsiedliśmy.

Niewinne ogłoszenie

Przełom przyszedł niespodziewanie i chyba nawet OpenAI nie przewidywała, że wywoła taką lawinę. Może o tym świadczyć komunikat z 30 listopada 2022 r.: „ChatGPT to model bliźniaczy InstructGPT, trenowany do rozpoznawania instrukcji i udzielania szczegółowych odpowiedzi na ich podstawie. Jesteśmy podekscytowani wprowadzeniem ChatGPT, aby poznać opinie użytkowników i dowiedzieć się o jego mocnych oraz słabych stronach”. To wszystko. Bez wielkiej konferencji z fajerwerkami i setkami zaproszonych gości. W zasadzie to żadnej konferencji nie było. Tylko komunikat, w którym OpenAI nie pochwaliła się nawet, jak dobrze działa jej narzędzie ani jak jest technologicznie zaawansowane. Tylko „chcieli poznać opinie użytkowników”.

Jaka była odpowiedź użytkowników? Według najnowszego raportu Deloitte sześć na dziesięć osób, które pracują przed komputerem lub podobnym urządzeniem, korzysta w codziennej pracy z chatbotów sztucznej inteligencji. W przypadku uczniów i ich prac domowych ten odsetek wynosi 90 proc.

Komu pomoże, kogo zastąpi

Dotąd wprowadzenie zaawansowanych technologii cyfrowych często prowadziło do likwidacji miejsc pracy. Np. stanowiska wymagające powtarzalnych prac biurowych zastąpiono programowalnymi maszynami. Teraz, gdy sztuczna inteligencja otworzyła sobie drzwi do zadań jeszcze niedawno uważanych za trudne do zautomatyzowania, wśród zagrożonych wymienia się pisarzy i dziennikarzy (jakby kiedykolwiek ich praca była pewna), projektantów stron internetowych, analityków finansowych czy m.in. inżynierów blockchain¹.

[...] prawdopodobne jest to, że firmy wykorzystają narzędzia sztucznej inteligencji do cięcia kosztów lub wymuszania większej wydajności. Przykład? Jeden z największych banków inwestycyjnych świata, Morgan Stanley, „zatrudnił” GPT-4 już na początku zeszłego roku. [...] Rzecznik banku w jednym z wywiadów uszczegółowił, że to, co wcześniej zajmowało doradcom nawet pół godziny, teraz są w stanie zrobić w ciągu paru sekund. [...] W czerwcu 2023 r. Morgan Stanley zwolnił 3,5 tys. pracowników. W tym roku zapowiedziano kolejne zwolnienia. Oficjalnie nie ma to związku z wprowadzeniem narzędzi sztucznej inteligencji.

¹ inżynier blockchain – specjalista zajmujący się rozproszoną bazą danych, która zawiera stale rosnącą ilość informacji (rekordów) pogrupowanych w bloki i powiązanych ze sobą [przyp. red.]

[...] Z tak daleką delegacją zadań na sztuczną inteligencję wiąże się jednak kilka poważnych problemów i jeszcze poważniejszych zagrożeń.

Z problemami [...] mierzą się wszystkie generatory tekstu sztucznej inteligencji. Brednie, które wypisują, eksperci zajmujący się tym obszarem nazwali halucynowaniem. W tym kontekście oznacza ono, że wygenerowany tekst jest językowo wiarygodny, ale niepoprawny lub nonsensowny. Dość szybko przekonali się o tym m.in. uczniowie, za których ChatGPT pisał zadania domowe. Choć brzmiały dobrze, zawierały wyssane z palca cytaty czy fakty (przy okazji, na rynku dostępne są już chętnie wykorzystywane przez nauczycieli i wykładowców aplikacje wspomagające wychwytywanie tekstów napisanych przez chatboty).

„Bill Gates sugerował, że ChatGPT lub inne podobne modele językowe w przyszłości mogłyby udzielać porad medycznych osobom, które nie mają dostępu do lekarza. Jednak nie można ufać poradom maszyny podatnej na halucynacje” – konkluduje w raporcie na ten temat „IEEE Spectrum”, magazyn Institute of Electrical and Electronics Engineers (z opublikowanego w sierpniu badania naukowców Western University w Ontario wynika, że ChatGPT po podaniu symptomów poprawnie stawia diagnozę w 49 proc. przypadków). [...]

W samolocie już siedzimy. Silniki ruszyły.

Agata Kaźmierska, Wojciech Brzeziński, *Sztuczna inteligencja przejmuję władzę*, „Tygodnik Powszechny”, wydanie specjalne nr 3–4 (31–32), *Sztuczna inteligencja. Jak działa, czym grozi, co daje, czy zbawia*, Kraków 2024, s. 12–27.

1.

0–1

Zadanie 1. (0–1)

Na podstawie tekstu Agaty Kaźmierskiej i Wojciecha Brzezińskiego wyjaśnij sens zdań: *W samolocie już siedzimy. Silniki ruszyły.*

.....

.....

.....

.....

.....

2.

0–1–2

Zadanie 2. (0–2)

Wyjaśnij, w jaki sposób Agata Kaźmierska i Wojciech Brzeziński nawiązują do zawartych w tekście pierwszym wyników badań na temat AI, prowadzonych wśród naukowców. Odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3. (0–2)

Rozstrzygnij, czy w tekstach Yuvala Noah Harariego oraz Agaty Kaźmierskiej i Wojciecha Brzezińskiego jest ukazane takie samo podejście do zalet korzystania ze sztucznej inteligencji. W uzasadnieniu odwołaj się do obu tekstów.

Rozstrzygnięcie:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do obu tekstów. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zdanie <i>Brednie, które wypisują, eksperci zajmujący się tym obszarem nazwali halucynowaniem.</i> zawiera podmiot szeregowy.	P	F
2.	Oba teksty zawierają pytania retoryczne.	P	F

Zadanie 5. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: sztuczna inteligencja we współczesnym świecie. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Część 2. Test historycznoliteracki

Wykonaj zadania. Odpowiadaj tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile cię poproszono.

6.

0–1

Zadanie 6. (0–1)

Zapoznaj się z poniższą ryciną.

Prometeusz przykuty do skały Kaukazu, rycina średniowieczna, fot. Archiwum Ilustracji WN (dostęp: 22.07.2025).

Wyjaśnij – w odniesieniu do *Mitologii* Jana Parandowskiego – jaką scenę z życia Prometeusza przedstawia powyższa rycina.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7.

Przeczytaj poniższy fragment utworu literackiego.

Miron Białoszewski

Wywiad

MISTRZ MIRON

Puka? Kto?

(uchyla)

Acha...

Chwileczkę... już

PANI GOŚĆ

Pan woli ludność czy bezludność?

MISTRZ MIRON

Trochę bez, trochę z

PANI GOŚĆ

z z z, to nie przeszkadza?

MISTRZ MIRON

jak fruwa – nie, w rurach – nie,

jak za długo siedzi – tak

PANI GOŚĆ

Tak się rozglądam – dobrze tu panu?

MISTRZ MIRON

Przeważnie... przepraszam, pani nazwisko?

PANI GOŚĆ

Na „ś”

MISTRZ MIRON

Śpiwko... Śpiaw... nie?

PANI GOŚĆ

Śmierć

Miron Białoszewski, *Utwory zebrane*, t. 10, „Oho” i inne wiersze
opublikowane po roku 1980, Warszawa 2017, s. 270.

Zadanie 7.1. (0–1)

Podaj tytuł utworu i nazwę epoki, w której powstał tekst, do którego nawiązuje w swoim utworze Miron Białoszewski.

.....

7.1.

0–1

Zadanie 7.2. (0–1)

Wskaż co najmniej jedno podobieństwo i jedną różnicę, jakie dostrzegasz między tekstem, do którego nawiązuje Miron Białoszewski, a przytoczonym fragmentem utworu.

Podobieństwa:

.....

.....

.....

Różnice:

.....

.....

.....

7.2.

0–1

8.

0–1

Zadanie 8. (0–1)

Przeczytaj poniższy utwór literacki.

Ignacy Krasicki

Hymn do miłości ojczyzny

Święta miłości kochanej ojczyzny,
Czują cię tylko umysły pocziwe²!
Dla ciebie zjadł³ smakują trucizny,
Dla ciebie więzy, pęta niezelżywe⁴.
Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,
Gnieździsz w umyśle rozkoszy⁵ prawdziwe,
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żał żyć w nędzy, nie żał i umierać.

Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/yN> (dostęp: 22.07.2025).

Wyjaśnij, jaką postawę życiową chwali w przytoczonym utworze Ignacy Krasicki. Wykaż jej związek ze światopoglądem epoki.

.....

.....

.....

9.

0–1

Zadanie 9. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu literackiego.

Ignacy Krasicki

Do króla

Żle to więc, żeś jest Polak; źle, żeś nie przychodzić;
To gorsza (luboć, prawda, poprawiasz się co dzień) –
Przecież muszę wymówić, wybacz, że nie pieszczę –
Powiem więc bez ogródki: oto młodyś jeszcze.
Pięknieź to, gdy na tronie sędziwość się mieści;
Tyś nań wstąpił mający lat tylko trzydzieści⁶,
Bez siwizny, bez zmarszczków: zakał⁷ to nie lada.
Wszak siwizna zwyczajnie talenta posiada,
Wszak w zmarszczkach rozum mieszka, a gdzie broda siwa,
Tam wszelka doskonałość zwyczajnie przebywa.

² pocziwy (daw.) – godny czci, cnotliwy, zacny

³ zjadły – jadowity

⁴ niezelżywy – taki, który nie hańbi, niebędący obelgą; *Dla ciebie więzy, pęta niezelżywe* – tzn.: dla ciebie (ojczyzny) więzy, pęta (tj. niewola) nie są obelżywe, nie stanowią plamy na honorze

⁵ rozkoszy – dziś forma B. lm.: rozkosze

⁶ mający lat tylko trzydzieści – gdy Stanisław August został królem w 1764 r., miał 32 lata

⁷ zakał – wada, przywara

Nie byłeś, prawda, winien temu, żeś nie stary;
Młodość, czerstwość i rzeškość piękneż to przywary,
Przecież są przywarami. Aleś się poprawił:
Już cię tron z naszej łaski siwizny nabawił.

Ignacy Krasicki, *Do króla* [w:] tegoż, *Satyry i listy*, wstęp J.T. Pokrzywniak,
oprac. i kom. Z. Goliński, Wrocław 1999, s. 7.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do fragmentu satyry *Do króla*. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Satyra <i>Do króla</i> jest utworem o charakterze synkretycznym.	P	F
2.	W cytowanym fragmencie satyry <i>Do króla</i> występuje narrator.	P	F

Zadanie 10. (0–1)

Przyporządkuj odpowiednim postaciom dramatu *Dziady* cz. III Adama Mickiewicza zamieszczone w tabeli wypowiedzi. Do każdego z cytatów dopasuj po jednej postaci wybranej spośród A–D.

1.	<i>Panie! litość – ja wdowa! Panie Senatorze! Słyszałam, że zabili – czyż można, mój Boże! Moje dziecko! – Ksiądz mówi, że on jeszcze żyje; Ale go biją, Panie! któż dzieci tak bije! – Jego zbito – zlituj się – po katowsku zbito.</i>	
2.	<i>Wiesz, żem myśli nie popsuł, mowy nie umorzył; Jeśli mnie nad duszami równą władzę nadasz, Ja bym mój naród jak pieśń żywą stworzył, I większe niżli Ty zrobiłbym dziwo, Zanuciłbym pieśń szczęśliwą! Daj mi rząd dusz!</i>	

- A. Konrad
- B. Ksiądz Piotr
- C. Pani Rollison
- D. Senator

Zadanie 11. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment *Balladyny* Juliusza Słowackiego.

Juliusz Słowacki

Balladyna

BALLADYNA

Przynieś mi światła; niech światło zobaczy,
Jak ja okropnie muszę być czerwona.

Skończyłam. – Kogo ty ratować chciałeś?
Już zdaje mi się, że ta burza kona,
Ustało błyskać. – To i ty słyszałeś
Ten jęk okropny?... aż tu było słyszać?!
To dziwnie! Kiedy przestawał oddychać,
Raz westchnął. – Idź ty po światło, Kostrynie,
Idź na dół.

Kostryn wychodzi.

Dziwnie krew pachnie ode mnie...
Stało się – stało; teraz nadaremnie
Żałować rzeczy. Stało się – przeminie.
Z nas wszystkich kiedyś będą takie trupy. –
Świecy! – mój cały zamek za błysk świecy!

Kostryn wchodzi bez światła.

KOSTRYN

Wszystko śpi w naszej ceglanej fortecy,
Nawet zagasły latarniowe słupy
Przy bramie zamku. Czy służbę rozbudzić?

BALLADYNA

Nie budź nikogo; musiałam zabrudzić
Ręce po łokieć. Dziwną pachnę wonią.

KOSTRYN

Wzięłaś koronę?

BALLADYNA

Nie... stój, pójde po nią.
Ja się nie lękam. Wiem, gdzie stoi łożo.

Wychodzi Balladyna na wieżę.

Juliusz Słowacki, *Balladyna*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/sV> (dostęp: 22.07.2025).

Jakim utworem literackim inspirował się Juliusz Słowacki, kreując postać bezwzględnej mordczyni walczącej o koronę? Podaj tytuł tego utworu.

Rozstrzygnij, czy zakończenie utworu będącego inspiracją literacką dla Juliusza Słowackiego jest podobne do zakończenia dramatu *Balladyna*. Odnieś się do obu tekstów.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 12. (0–1)

Przeczytaj wiersz, a następnie wykonaj polecenie.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Przy Morskim Oku

Ty martwa wodo wśród nocnej ciemnoty,
Jak ja ci twojej zazdrość martwoty!
Gdyby te wszystkie góry do twej fali
Razem runęły: jeszcze ciężar ich
Byłby mniej straszny, niż ten, co się wali
Na pierś człowieczą ciężar przecuć złych.
Huczą nad tobą burze, martwa wodo,
Płomienną strzałą gromy toń twą bodą,
Ale najdziksza górską nawałnica
Tak nie zatarga twoich głuchych fal,
Jak duszę targa daremna tęsknica
I żal, bezbrzeżny, beznadziejny żal.
Ku głębiom twoim, martwa wodo, ścieka
Wiecznie szumiąca z urwisk stromych rzeka;
Nigdy się szum ten posępny nie zgłuszy,
Nigdy, aż zwali się granitu zrąb – –
Tak wiecznie szumi smutek w mojej duszy
Pełnymi płynąc nurtami w jej głęb.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Przy Morskim Oku*, Wolne Lektury,
<https://link.operon.pl/yO> (dostęp: 19.07.2025).

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Nastój wiersza *Przy Morskim Oku* w odniesieniu do światopoglądu epoki, w której powstał, można określić jako:

- A. nietzscheański.
- B. dekadenski.
- C. impresjonistyczny.
- D. katastroficzny.

Zadanie 13. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu literackiego.

Stefan Żeromski

Przedwiośnie

Za parkiem i aleją ukazała się wieś włościańska, Odolany. W oknach chat widać było światła naftowych kaganków. Skrzypiały drzwi domostw słomą krytych, niskich i małych. Rżały konie. Porykiwały krowy, kwiczały świny, gęgały gęsi. Koguty piał i psy naszcze kiwały zajadle. Ludzie zadawali bydłu, krzatali się dokoła przyziemnych chlewów, nosili wodę i paszę. Praca ciężka, ordynarna i pozioma wrzała w każdym osiedlu. Czasami ktoś w biegu przystanął wywłócząc wielkie buciory z głębokości bajora. Popatrzył na mknący pojazd, na zaprzęg cugowy

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

buchający kłębami pary – i biegł do swej roboty. Głębokie błoto traktu wlewać się zdawało na podwórka i łączyć, spajać z gnojówkami. Nieznośny smutek na widok nędzy bytowania ludzkiego wśród tych bajorzysk i gnojówek powiał na Cezarego.

– Szklane domy... – wycedził przez zęby.

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*, Wolne Lektury, <https://link.operon.pl/oG> (dostęp: 19.07.2025).

Wyjaśnij znaczenie metafory *szklane domy*, której użył Cezary na widok wsi Odolany. Odnieś się zarówno do powyższego fragmentu, jak i do całości treści lektury.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14.

0–1

Zadanie 14. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Emanuela Bednarczyk-Stefaniak

Różne oblicza dżumy. Rzecz o uniwersalnym przesłaniu powieści Alberta Camusa

Autor *Dżumy* był świadkiem wybuchu w 1941 roku w Oranie epidemii, ale nie dżumy, tylko tyfusu. Pracował tam wtedy jako nauczyciel, a następnie wyjechał do okupowanej Francji, by walczyć z nazistowskimi Niemcami. Doświadczył w krótkim czasie destrukcyjnej siły dwóch zjawisk: choroby i wojny. Wykreowana zatem przez niego w powieści fikcyjna sytuacja, zgodnie z mottem umieszczonym na jej wstępie, służyła pokazaniu tej samej prawdy, tzn. że zarówno epidemia, jak i konflikty zbrojne niszczą dotychczasowy porządek rzeczy i ujawniają iluzoryczność fundamentalnych ludzkich przekonań.

Emanuela Bednarczyk-Stefaniak, *Różne oblicza dżumy. Rzecz o uniwersalnym przesłaniu powieści Alberta Camusa*, „Prace Aksjologiczne. Język – Literatura – Kultura – Media”, t. 4, *Zdrowie i choroba w kontekście aksjologicznym*, red. J. Gorzelana i A. Seul, Zielona Góra 2024, s. 20.

Oceń prawdziwość poniższych zdań na podstawie powyższego fragmentu tekstu oraz znajomości całej lektury *Dżuma*. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

1.	<i>Dżumę</i> Alberta Camusa możemy odczytywać w kontekście biograficznym.	P	F
2.	W <i>Dżumie</i> odnajdziemy postacie i fakty historyczne.	P	F
3.	Powieść Alberta Camusa dotyczy dżumy jako metafory zła oraz choroby.	P	F

Zadanie 15. (0–2)

Przeczytaj poniższy utwór literacki.

Kazimiera Iłłakowiczówna

Antygono, patronko sióstr

Antygono, patronko nas biednych,
powtarza mi się sen: wybiegam,
leży brat mój zabity na śniegu.

Oddala się – już krok słyhać słabiej
drugi brat, co tamtego zabił.
Las, mrok, zasadzka, karabin.

Suche rączki drogowskazu na słupie;
padam we śnie płacząca przy trupie;
szepce ktoś: „Rzuć! Kto inny odkupi!”

A ja mam go na sercu i szlocham,
bo i tego i tamtego kocham,
tamtego, co uszedł w popłochu.

Zginie z głodu i mrozu w zawieję...
Co mu dam jeść i w co go odzieję?
Antygono, patronko sióstr bez nadziei!

Wzięłaś brata ciało nie ostygle
wydarłaś je psom, wilkom, strzygom.
Antygono, patronko ścigłych.

Przyjmij sen mój. Niech to będzie ostatni brat,
który padł z ręki bratniej,
i ostatni syn morderca u matki.

Przyjmij życie moje za okup,
Antygono, święta garstko prochów.
Antygono, siostró nasza z mroków.

Kazimiera Iłłakowiczówna, *Antygono, patronko sióstr* [w:] *Poezje zebrane*, zebrali, opracowali i bibliografię sporządzili J. Biesiada, A. Żurawska-Włoszczyńska, wstęp J. Ratajczak, Toruń 1998, t. 2, s. 777.

Czy przeżycia bohaterki lirycznej wiersza Kazimierzy Iłłakowiczówny są zgodne z tymi, jakich doświadcza bohaterka dramatu Sofoklesa Antygona? W uzasadnieniu odwołaj się do przytoczonego utworu i tragedii Sofoklesa.

Rozstrzygnięcie:
.....

15.

0–1–2

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

16.

0–1–2

Zadanie 16. (0–2)

Przeczytaj fragment wywiadu Michała Nogasia z Hanną Krall w 10. rocznicę śmierci Marka Edelmana.

Hanna Krall

A jeśli Marek Edelman po śmierci spotkał Pana Boga? Chciałabym zobaczyć jego minę

Rozmowa z Michałem Nogasiem

Cała nasza książka „Zdażyć przed Panem Bogiem” wyniknęła z mojego niepodporządkowania się, co dla Marka Edelmana było nieco irytującą nowością. Uważał to podporządkowanie się za coś naturalnego. I było naturalne. Każdy, kto o nim opowiadał – w książkach, w filmach – także ludzie stamtąd, z getta, wszyscy mówili, że Marek był naturalnym przywódcą, i to mimo swojego młodego wieku. Ludzie znacznie starsi od niego uważali go za autorytet, poddawali mu się. To on decydował o najważniejszym, o życiu innych – podczas wojny i po niej. W czasie wojny jako dowódca, po wojnie jako lekarz. O wszystkim decydował, tylko nie o sposobie pisania książki o nim.

Hanna Krall: A jeśli Marek Edelman po śmierci spotkał Pana Boga? Chciałabym zobaczyć jego minę, Wywiad Michała Nogasia z Hanną Krall, Gazeta Wyborcza, <https://link.operon.pl/yP> (dostęp: 09.09.2025).

Rozstrzygnij, czy sposób, w jaki Hanna Krall opisuje Marka Edelmana w wywiadzie, jest tożsamy z opisem bohatera w *Zdażyć przed Panem Bogiem*. Odwołaj się do znajomości całej lektury.

Rozstrzygnięcie:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 17. (0–1)

Przeczytaj wiersz Haliny Poświatowskiej, a następnie wykonaj polecenie.

Halina Poświatowska

*** *[Kiedy umrę kochanie]*

kiedy umrę kochanie
gdy się ze słońcem rozstanę
i będę długim przedmiotem raczej smutnym

czy mnie wtedy przygarniesz
ramionami ogarniesz
i naprawisz co popsuł los okrutny

często myślę o tobie
często piszę do ciebie
głupie listy – w nich miłość i uśmiech

potem w piecu je chowam
płomień skacze po słowach
nim spokojnie w popiele nie uśnie

patrząc w płomień kochanie
myślę – co też się stanie
z moim sercem miłości głodnym

a ty nie pozwól przecież
żebym umarła w świecie
który ciemny jest i który jest chłodny

Halina Poświatowska, *Właśnie kocham...* (*Indeed I love*),
wybór i przekład M. Peretz, postowie A. Nasiłowska, Kraków 1997, s. 212.

Uzupełnij zdanie. Wybierz poprawne stwierdzenie A lub B oraz jego uzasadnienie spośród 1.–2.

Wiersz Haliny Poświatowskiej ****[Kiedy umrę kochanie]* należy do

A.	liryki pośredniej,	ponieważ	1.	występuje w nim jednostkowy podmiot liryczny.
B.	liryki bezpośredniej,		2.	podmiot liryczny zwraca się do adresata lirycznego.
			3.	nie wiemy, do kogo mówi poetka.

17.
0–1

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

This image shows a blank sheet of white paper designed for writing. It features numerous horizontal dotted lines spaced evenly across the page. In the bottom right corner, there is a small rectangular area containing the ISBN number 978-83-8197-618-3 and a corresponding barcode.

9 788381 976183